

1940 ғы
NVARDBN
5
№ 2 (4)
сань 30 тьп

BARLЫQ ELDERDJŇ PROLETARLARЪ, BJRJGJŇDER!

Qazaq әдебиеті

Литературная газета

Qazaqstan Sovet
çazucylarъ Soiuzъ
pravleniesjnŇ gazetj

Avai iubileij turalı

Semei ovlıstıñ qırtıstıq bılı Avaidıñ 95 ııldıqın eske alıu maqsat etipti. «S. Q» nıñ 4 ianvarda sıqqan sanında, ovlıstı jstetip vıñnese kyrdelji, qaqsı jster atalıtı.

Bıl 95 ııldıq iubilei, 1945 ııldı volatıp, sıñ zor—100 ııldıq iubileidıñ aldındaq vıñ qaqsı azırlıq retinde etse asa vaqalı volar edji.

1945 ııldı volatıp sıñ ııldıq iubileidı teginde varlıq soıuz volıp atqaradı. Məskeudegj Çazucılar soıuzı men vaspa sız otındar, Avaidıñ sıñ ııldıqın bıldan-aq auzqa alıp otır. Osı aldımızdaq kyzge Qazaqstannıñ sıñma ııldıqı qarasañda, Avai çınadı otır tıljne qaqsı qır audar, vastır sıñarudı goslitizdat öz mındetjne ald. Onımen qatar mına 95 ııldıq turalı da, vıñdegj çazucılar qırtıstıqın otırdar vır qolqa alıtıp vıñnese mındetter var. Ovlıst belgiler otırqan jster men qatar, osı bılı jstetip taq vıñ nese qosımca çımıstar tır. Bıl maqalada osı çondegj üstıstardı aıtııq. Eñ әuelj Avaidıñ sıñgen çer, tuqan çaiların eske alqanda, Semei qalasındaq ekj yidj qana aıtır qoıu kerek emes. Avai otırqan Axmet Riza medresesj degen medresenıñ yij de qazırde Semeide var. Onda da Avaidıñ vıñ belgısın qoıu kerek. Çana Avaidıñ kör etıñj qırda etse, sol qırdaq çailarında, vıñnıñ qalır na keltırjır, saqtıu kerek. Bugj Avaidıñ zıaratı tırqan «Çıdavaı» da Avaidıñ qıstaıv var. Sonıñ tıbesin qaita çartır, jcin vıñnıñ qalırnca çavdıqtar qoısa, qoldan kelmeitip jst emes. Avaidıñ tuqan, tırqan çerjndegj vaqalı vıñ mızetı sonıñ özjde vola aladı. Onan son Semeiden 120 saqıymdai çerde, Aqsoqda, Avaidıñ 1895 ıılda sıñ tırqan qıstaıv var. Onıda tyzettırjır saqtıu qacet.

Al, Avaidıñ zıaratın aıtqanda mıgram tas qoıu qaqsı. Vıñraq, sonımen qatar qavırnıñ ystıne vıst (keskijn) çasatır qoıu, zıratıñ ainalasın temjır sağbaq pen qorcatu da qacet.

Osı çaralar men qatar, Avaidıñ etıñjn, jsin zertteu retinde de vıñ talai tıñ çımıstar var. Onıñ eñ ykennj—Semeidıñ arxivjn tekseru. Çanaral, oiaz keñselerjmen ovlıstıq, oiazdıq sottar arxivj Avai çıñnen kör maqlumattar beruge tıjs edj.

Etıñ kyngedıñ dırıstar tekserjlm keledj. Çalqız Semei eme Stepnoi general gubernatorı tırqan çerj—Omvı qalasın arxivjnde zertteu kerek.

Bertjndegj Avaidıñ volı «Sıñarıs» volısa 1880 ııldıñ «Qonır kökse», odan arı «Tovırıt» volıstı vır atal sıñgen. Avaidıñ çasırq saqı da Tovırıt Qarqaral okrugjn qarar, odan berjde Aiagez okrugjn çasalqan son, sonı men sıñar sıñgenjde var. Arxiv Avai çıñ çalqız Qıñarıl degen familiamen jzdeu kere emes. Keide Etıñmıv volı çasır sıñgenjde volı kere Onı de eskere otır qacet.

Çana Avaidı çanası vıñ maqlumat, çalqız İvıratım Qıñarıl çıñdaq jst emes, etse çarın aqalın jstımen, nem etse araz dıspan jstımen kere voladı. Osı rette Avaidıñ arxivjlerj—Tıñjıverd, İsqar Çıñarıl sıñarıl qatısın jstertı zertteu kerek. Avaimen vıñnıñ, vıñde çau volıp etken Onı Avai Aqqıl valasın, Çıñarıl Çoqa valasın taq sondai talai adamdardı jsin de qılalır qarau kerek.

Arxivte bıl aıtqandardan kerek, vıñ alıan maqlumattı Avaidıñ dostar Mixaelis, Çıñarıl Dolgopolov çaiların da jzdeu kerek. Osı adamdarmen Avai sıñarıl kjsiler turalı politısa tıñarıl otırqan, oiazdıñ çıñdarıl, çandarıl korgıç çazqan vaıandama mıñmıden lerj volı kerek. Onıda arıvı eskere qacet.

Çana Semeidıñ ovlıstıñ, etılalıq nese alıan «spravocnik», «vedomostı», «vestnik» degj attarmen sıqqan vasqa kıtarıl ları volqan. Solardanda Avai atıl kezdıñ mıñmıñ. Bıl dailardı da çıñ çıñ qacet.

Osı aıtılqandar sıñarıl taq vıñ nese vasqa, çazva belgilerden vasqa, Semei qalasın otır de de, qırda da Avaidı kere kergen kere var. Solardanda Avai çıñda aıtqan ykennj-cıñ ertegısın vıñde etse çıñ qalırtañnca çazır çıñ beru qacet.

Mıñe, Semei ovlıstıñ vıñ otırqan jstere osı aıtılqan qosımca çımıstar jlese çıñ vıñ 95 ııldıq iubileiden kere vıñ tarqan volar edjk. Etıñ bıl atılqan jstertı çalqız ovlıst emes, vıñdıñ çazucılar sıñarıl men otırdıñ akademiastıñ filialı qosa atqarıs qacet.